

Ornament als Functie

Catelijne van Middelkoop en Ryan Pescatore
Frisk zijn decorationalisten *pur sang*.
In hun werk is ornament geen oppervlakkige
versiering, maar deel van de boodschap.

Voor de presentatie van hun zwaar ornamentale font 'Brunn' (2004) maakte Strange Attractors een provocerend *specimen* met een tekst van Jan Tschichold: "Het gebruik van ornament in welke stijl of hoedanigheid dan ook ontspruit uit een kinderlijk naïeve houding." Tschichold is een van de aartsvaders van de strakke zakelijke typografie, de Internationale Stijl die sinds de jaren '30 van de vorige eeuw dominant is geweest in de grafische vormgeving, en waarvan de invloed nog steeds over de hele wereld gevoeld wordt. Strange Attractors pleit ervoor om niet zoals gebruikelijk, vooral in zich ontwikkelende designculturen, die *generic globalist style* te kopiëren, maar – desnoods kinderlijk naïef – te kijken naar wat er lokaal aan typografische tradities en gebruiken voorhanden is. Dat leidt in hun eigen werk tot vaak uitbundige configuraties van in elkaar kringelende woorden, die hun herkomst uit reclametypografie, garageletters en marginaal drukwerk niet verloochenen. Als ze al gebruik maken van een icoon van die *global style*, zoals de Times New Roman, doen ze dat als licht ironische verwijzing naar het *vernacular* van designers zelf; de brochures die ze voor het Designplatform Rotterdam maakten, zijn geheel uit de Times gezet.

Chaostheorie

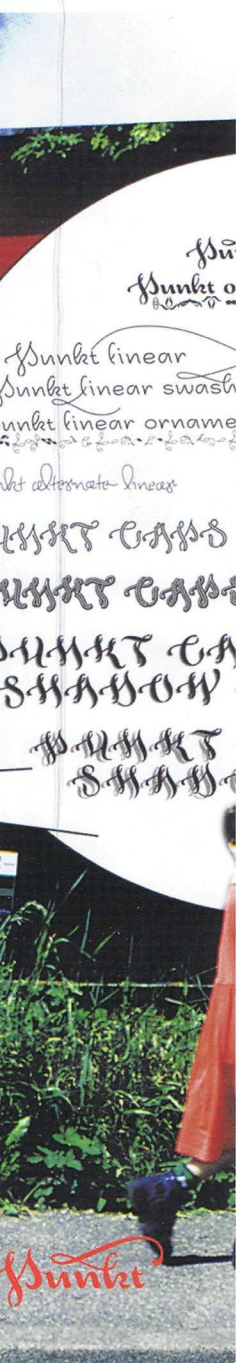
De naam Strange Attractors komt van een term uit de chaostheorie, die de wetmatigheid beschrijft achter ogenschijnlijk totaal willekeurige dynamische processen. Het vreemde eraan is dat die wetmatigheid tot onvoorspelbare uitkomsten leidt en eindeloos variërende figuren oplevert, zoals fractals. Bij Catelijne van Middelkoop en Ryan Pescatore Frisk is het *strange-gen* duidelijk gelegen in de typografie. Al tijdens hun vervolgonderwijs aan de Cranbrook Academie in de Verenigde Staten, waar ze elkaar ontmoetten, toonden ze hun interesse in traditionele typografie, kalligrafie en typografische technieken, die ze vertaalden naar ambachtelijke media als handschrift en gravure. Maar altijd zit de computer er tussen. Hun serie ornamentale initialen, 'Once Upon' (2005), grijpt terug op een oud ambachtelijk gebruik dat stamt uit middeleeuwse verluchte handschriften, maar is uiteindelijk, via linoleumsnedes die met de hand werden nagetekend en vervolgens gedigitaliseerd tot een computerfont ontwikkeld. De tekst van het presentatiespecimen is even vrolijk provocerend als die van Brunn: "Did the Quick Ornate Fox get lost in Functionalism?" Enige kennis van de oude Duitse Fraktur (het 'Gotisch') komt hier wel van pas, want dat is de bron van dit font.

Culturele expressie

Net als in de oude handschriften zijn ook deze be-ginkapitalen bedoeld om tekstpassages hiërarchie te geven en met enig decorum te beginnen. Maar ze fungeren ook als cultureel commentaar, gericht tegen de modernistische wetten van transparantie, neutraliteit en eenvoud van vorm. Van Middelkoop en Pescatore Frisk stellen daar hun idee van ambachtelijke ornamentiek als culturele expressie tegenover. Zo gebruiken ze de computer ook; niet alleen als technisch middel om alle andere media in samen te brengen, maar vooral als ambachtelijk gereedschap. In hun handen wordt het digitale weer materiaal. Een monumentaal voorbeeld daarvan was hun installatie in Museum Boijmans van Beuningen in 2007. Met elektrische figuurzagen, verf en LEDs ciseleerden ze daar een bijna drie meter hoge en 17 meter lange wand uit honingraatkarton met de uitdagende titel *Big Type Says More*. Met zijn typografische verwijzingen naar Amerikaanse, Europese en Arabische scripten was het ook een commentaar op het multiculturele 'Welcome Center' dat Rotterdam soms wil zijn, maar vaak niet is.

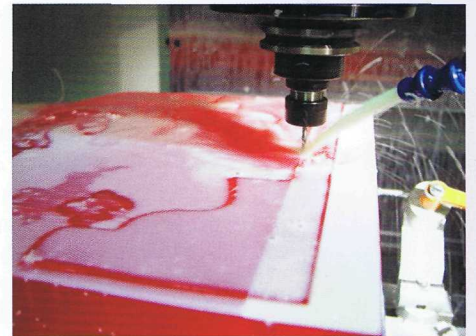
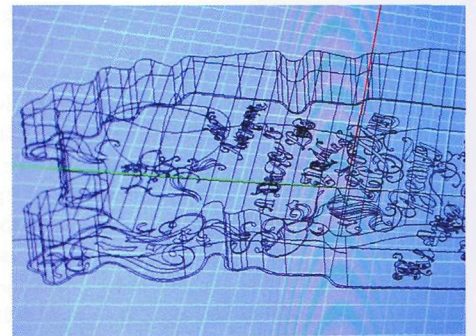
Typografische animaties

Strange Attractors werkt vanuit Rotterdam en New York voor opdrachtgevers uit de hele wereld, die één overeenkomst hebben: ze geven de beide ontwerpers alle ruimte om hun soms vrij ingewikkelde experimenten uit te voeren. Dat leidt tot een zeer grote verscheidenheid aan uitingen: affiches, beletteringen in druk en op diverse andere oppervlakken, in twee en drie dimensies, drukwerk voor CD-hoezen, tijdschriften en boeken, en typografie en animaties voor websites. De voor Strange Attractors typische combinatie van (historische) vakkennis, cultureel commentaar, vormexperiment en ironische humor komt goed tot zijn recht in typografische animaties als *'Little Yellow Writing Hood'*, gemaakt voor FontShop. Hierin vertellen de ontwerpers het verhaal van 'geelkapje' die naar haar grootmoeder wordt gestuurd met een pen, inkt en een nieuw pythonscript. Bij oma aangekomen ontdekt ze dat die wel heel grote pixels heeft, waarop ze (door de wolf natuurlijk) wordt verslonden. Het hilarisch geschreven verhaaltje, vol typografische termen en verwijzingen, wordt geanimeerd met gebruikmaking van zo'n 300 fonts van FontShops experimentele afdeling FontFont. Als je het filmpje zo nu en dan stil zet, is het best te lezen, maar ook zonder dat is het een feest voor het oog. "Leesbaarheid is belangrijk, maar contextafhankelijk", zegt Strange Attractors, "je moet lezers niet kwaad maken, maar ze een beetje uitdagen mag toch wel." ♦

Punkt, letterproef, 2005

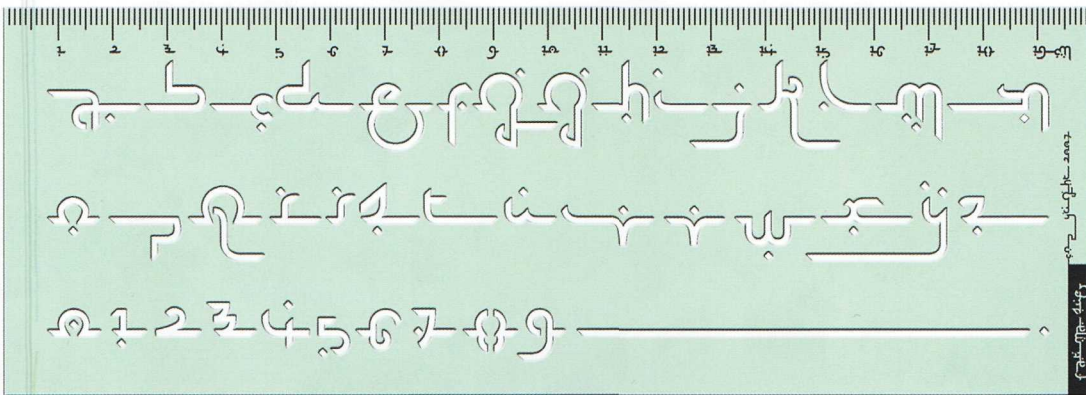
Max Bruinsma
is hoofdredacteur
van Items.

To the Loss of our Princesses
Drie monumenten voor sprookjesprinsessen, 2002
Van boven naar beneden:
De typografie van het monument voor Cinderella, met de hand getekend, gedigitaliseerd en in kunst-hars gegraveerd.

Once Upon, letterproof, 2005

عند ج. ا. ب. ج. د. هـ
ا. ب. ج. د. هـ
و. ز. ح. ط. ي. ك. ل. م. ن. هـ
ا. ب. ج. د. هـ

Fatima Sue Rules Font, 2007

3 Spreads uit 'The New Typographers', in: *Visual Communication*, no. 5, 2005, p 215-224
Een "hercontextualisering" van Jan Tschicholds klassieke boek over modernistische typografie uit 1928. In een vormgeving die is ontleend aan folders van Ikea, dat boegbeeld van hedendaags rationeel design voor de massa, worden citaten van Tschichold spottend geïllustreerd: eenvormigheid en conventionaliteit versus de bevrijdende *dirty curves*.

Chapter 2. 'Option C', 'Option V'.

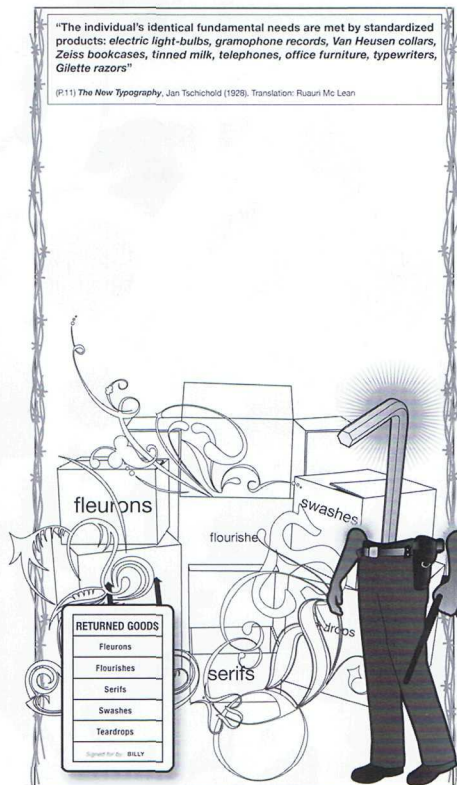
"Merely to copy its external shapes would be to create a new formalism as bad as the old. We must free ourselves completely from the rigid patterns of the past, and training in calligraphy or graphics alone will never achieve this. It will only come from a complete reorientation of the role of typography and a realization of its spiritual relationship with other activities"

(P.7) *The New Typography*, Jan Tschichold (1928), Translation: Ruauri Mc Lean

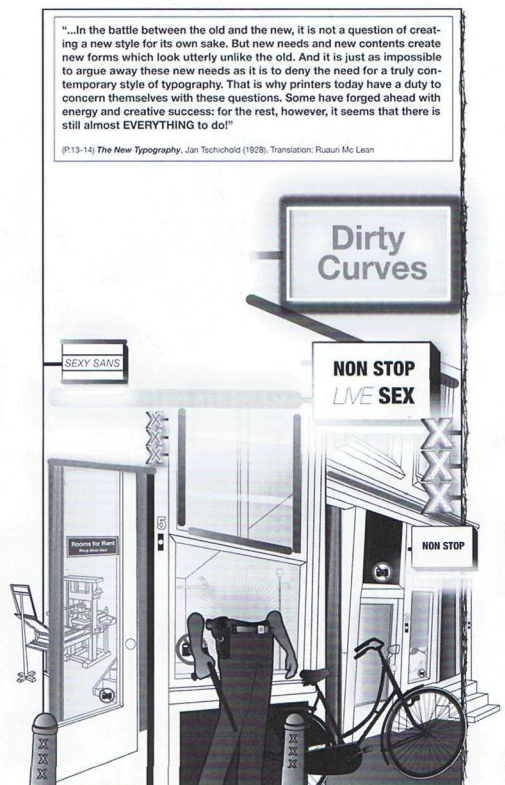
"The individual's identical fundamental needs are met by standardized products: electric light-bulbs, gramophone records, Van Heusen collars, Zeiss bookcases, tinned milk, telephones, office furniture, typewriters, Gillette razors"

(P.11) *The New Typography*, Jan Tschichold (1928), Translation: Ruauri Mc Lean

"...In the battle between the old and the new, it is not a question of creating a new style for its own sake. But new needs and new contents create new forms which look utterly unlike the old. And it is just as impossible to argue away these new needs as it is to deny the need for a truly contemporary style of typography. That is why printers today have a duty to concern themselves with these questions. Some have forged ahead with energy and creative success: for the rest, however, it seems that there is still almost EVERYTHING to do!"

(P.13-14) *The New Typography*, Jan Tschichold (1928), Translation: Ruauri Mc Lean

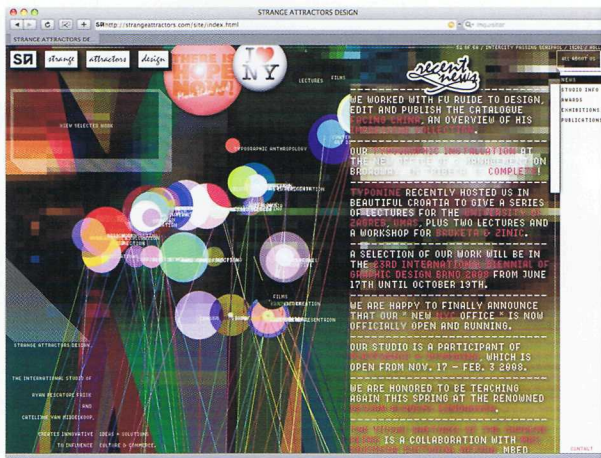

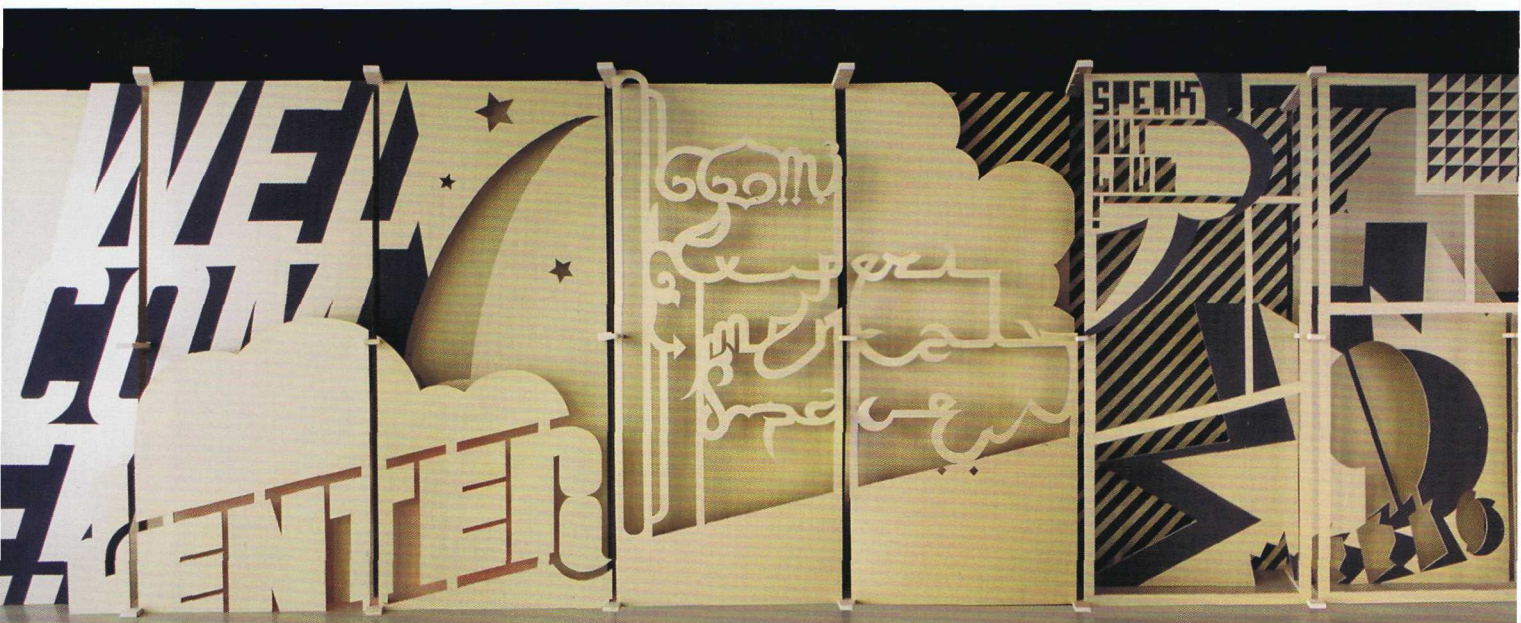
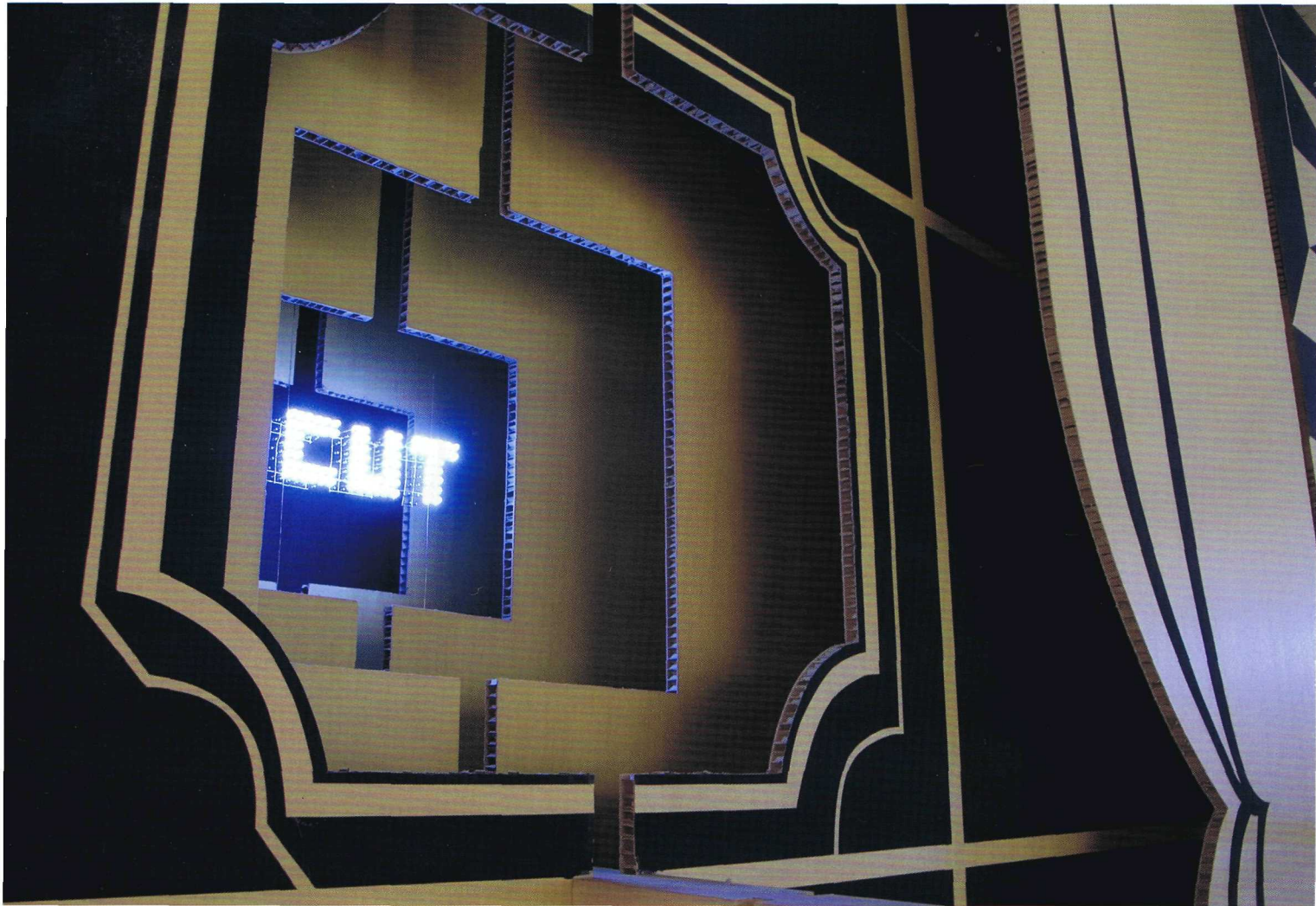
“Een beetje uitdagen mag toch wel.”

Q Model Management,
New York, 2008
Glazen scheidingswand
(links) en interieur (beneden)

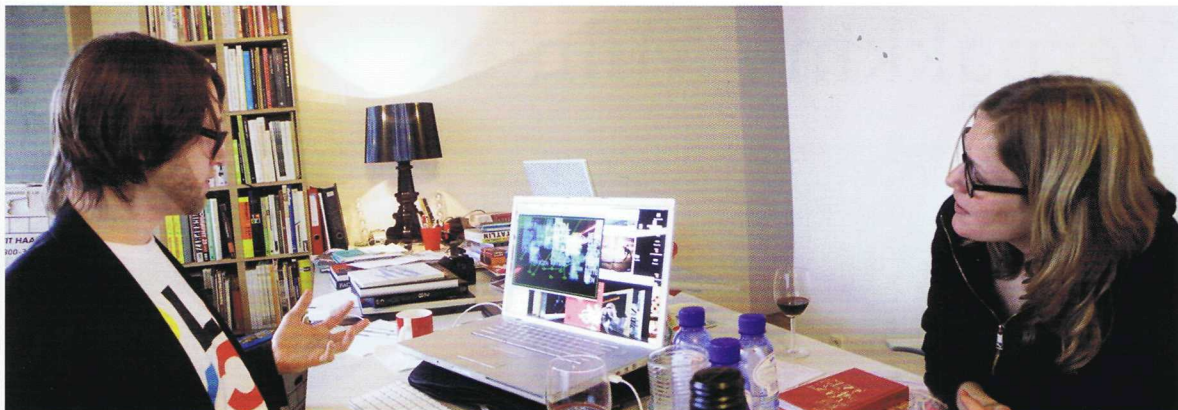
Stills uit *Little Yellow
Writing Hood*,
animatie, 2006
Zie voor het filmpje:
items.nl > blad

Website
strangeattractors.com

Big Type Says More, Museum
Boijmans van Beuningen,
Rotterdam 2007

Ryan Pescatore Frisk

(1977):
BFA Graphic Design –
Savannah College of Art &
Design, USA (1995-1999)
MFA – 2D Design Cranbrook
Academy of Art, USA
(2000-2002)
2de fase opleiding Type &
Media, KABK (2004-2005)
Partner: Strange Attractors
(2001-heden)
Docent: Parsons the New
School of Design, NYC, USA
Gastdocent: Design Academy,
Eindhoven (Afdeling Man &
Communication)

Catelijne van Middelkoop

(1975):
Kunstgeschiedenis &
Archeologie, UvA (propedeuse)
Grafische- en Typografische
Vormgeving, KABK Den Haag
(1996-2000)
MFA 2D Design – Cranbrook
Academy of Art, USA (2000-
2002)
Docent: Design Academy,
Eindhoven (Afdeling Man &
Communication),
KABK Den Haag
Partner: Strange Attractors
(2001-heden)
BNO bestuur: 2006-heden

Prijzen (o.a.):

Type Directors Club New York
(2003, 2005, 2007, 2009)
Red Dot Award (2006)
ID 40 (2006)

website

strangeattractors.com

